

Eftirlit með rafhlöðum og rafgeymum, raf- og rafeindatækjaúrgangi

Samantekt og niðurstöður eftirlits ársins 2020

1. Inngangur

Eftirlit þetta byggir á lögum um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003, reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang. Markmið eftirlitsins er að hækka söfnunarhlutfall þessa úrgangs, fylgja eftir banni og takmörkunum á tilteknum efnum í rafhlöðum og rafgeymum og sjá til þess að upplýsingagjöf fyrirtækja til viðskiptavina sé fullnægjandi.

Samkvæmt 4.gr. reglugerðar 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og 16.gr. reglugerðar 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang er Umhverfisstofnun ábyrg fyrir eftirliti með framleiðendum, innflytjendum og sölu- og dreifingaraðilum. Eftirlitið skal framkvæmt í samræmi við eftirlitsáætlun sem stofnunin setur fram til þriggja ára í senn.

Eftirlitsþáttur	Reglugerðarákvæði
Framleiðendur og innflytjendur rafhlaðna og rafgeyma:	
<ul style="list-style-type: none">Veiti kaupendum upplýsingar um flokkun, meðhöndlun og efnainnihald vara sinnaSéu skráðir í skráningarkerfi fyrir framleiðendur og innflytjendurSelji einungis vörur merktar tunnummerkiFari eftir takmörkunum á efnainnihaldi skv. reglugerð	<ul style="list-style-type: none">7. gr. reglugerðar nr. 1020/201110. gr. reglugerðar nr. 1020/201111. gr. reglugerðar nr. 1020/20115. gr. reglugerðar nr. 1020/2011
Sölu- og dreifingaraðilar rafhlaðna og rafgeyma:	
<ul style="list-style-type: none">Taki á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymumFari eftir takmörkunum á efnainnihaldi skv. reglugerð	<ul style="list-style-type: none">8. gr. reglugerðar nr. 1020/201111. gr. reglugerðar nr. 1020/2011
Framleiðendur og innflytjendur raf- og rafeindatækja:	
<ul style="list-style-type: none">Séu skráðir í skráningarkerfi fyrir framleiðendur og innflytjendurVeiti kaupendum upplýsingar um flokkun og meðhöndlun þessara varaTryggi að varan beri tunnummerki	<ul style="list-style-type: none">14. gr. reglugerðar nr. 1061/20184. gr. reglugerðar nr. 1061/20184. gr. reglugerðar nr. 1061/2018

Auk þessa ber Umhverfisstofnun að hafa eftirlit með því að aðrir aðilar sem hafa eftirlitshlutverk samkvæmt ofangreindum reglugerðum sinni skilgreindu hlutverki sínu, m.a. heilbrigðisnefndir og Úrvinnslusjóður.

Tilgangur þessarar skýrslu er að upplýsa um framgang og niðurstöður eftirlits 2020.

2. Söfnunaráttak og fræðsla

Á árinu 2019 var lagður grunnur að söfnunaráttaki um skil á rafhlöðum og raf- og rafeindatækjaúrgangi. Ástæðan fyrir áttakinu var að söfnunarhlutfallið á raf- og rafeindatækjum var einungis um 38% árið

2018 og hæst 45% árið 2017 en markmiðið skv. 11.gr. reglugerðar nr. 1061/2018 er 65% árið 2019. Ástandið varðandi færanlegar rafhlöður og rafgeyma er mun betra því markmið ársins 2020 um 65% söfnunarhlutfall náðist árið 2018. Söfnunarhlutfallinu hefur verið haldið uppi af söfnun blýsýrurafgeyma, en á sama tíma hefur söfnunarhlutfall rafhlaðna einungis verið rúmlega 30%, ef frá er talið árið 2017 þegar það fór í 47%.

Umhverfisstofnun og Úrvinnslusjóður vinna saman að söfnunaráttakinu í þeim tilgangi að auka skil á úr sér gengnum raf- og rafeindatækjum, rafhlöðum og ljósaperum til endurvinnslu eða endurnýtingar.

Þátttakendur eru fjögur sveitarfélög og ein til tvær verslanir í hverju sveitarfélagi, sem eru Fljótsdalshérað, Grindavíkurbær, Kópavogsbær og Vestmannaeyjabær. Sveitarfélögin voru valin út frá lágu söfnunarhlutfalli en einnig með það í huga að hafa helstu stórmarkaði og matvöruverslanir með í verkefninu. Í verslununum var settur upp söfnunarkassi þar sem almenningur getur skilað inn rafhlöðum, litlum raftækjum, ljósaperum og flúrperum (mynd 1).

Mynd 1. Söfnunarkassi sem hannaður var fyrir söfnunaráttak Umhverfisstofnunar og Úrvinnslusjóðs um skil á rafhlöðum og raf- og rafeindatækjaúrgangi.

Verkefnið var upphaflega hugsað sem tilraunaverkefni til eins árs, en ákveðið hefur verið að framlegja verkefnið til eins árs í viðbót, eða til ársloka 2021. Að söfnunarátaki loknu mun Úrvinnslusjóður meta árangur verkefnisins.

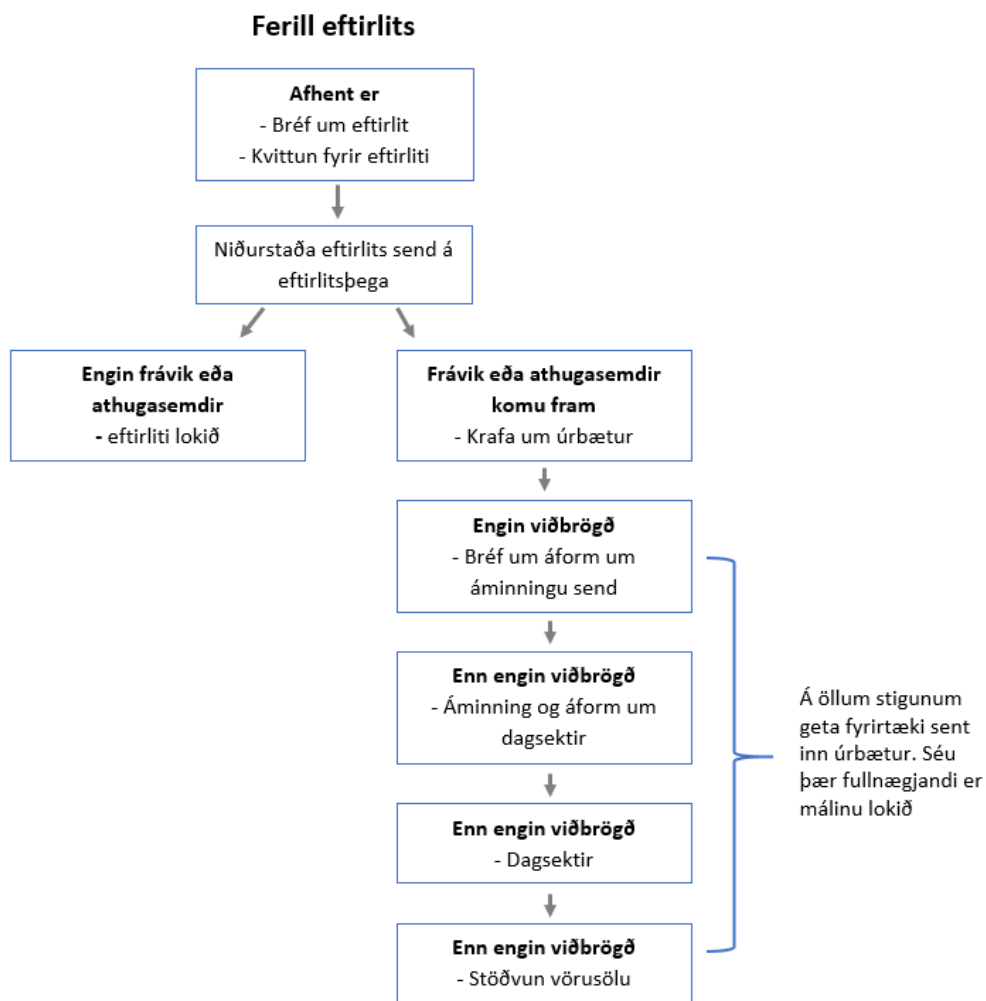
3. Framkvæmd eftirlits

Í eftirliti ársins var farið í heimsókn til aðila sem flytja inn rafhlöður, rafgeyma og/ eða raf- og rafeindatæki og höfðu ekki fengið eftirlitsheimsókn áður.

Upplýsingar um innflytjendur voru fengnar frá tollakerfi Skattsins. Árið 2020 var fjöldi innflytjenda raf- og rafeindatækja um 4.270 og innflytjenda rafhlaðna og rafgeyma um 1.060.

Eftirlitið hófst í ágúst og lauk í nóvember. Eftirlitið fór þannig fram að eftirlitsmaður Umhverfisstofnunar fór í oftast ótilkynnta heimsókn til áður skilgreindra fyrirtækja (sjá mynd 2). Í nokkrum tilfellum var farið til heildsala og þá var heimsóknin tilkynnt, svo tími gæfist til að finna til raf- og rafeindatæki og rafhlöður/rafgeyma í vörugeymslum. Við eftirlitið fyllti eftirlitsaðili út gátlista og skoðaði vörur sem valdar voru af handahófi, sem og merkingar og upplýsingar með vörunum og hvort móttaka væri á notuðum rafhlöðum og rafgeymum (sjá viðauka 1-2).

Upplýsingar, athugasemdir og frávík voru skráð og unnið úr þeim í kjölfar heimsóknarinnar. Niðurstaða eftirlits, sem fólst í eftirlitsskýrslu og fylgibréfi með henni, var send eftirlitsþega (sjá viðauka 3).

Mynd 2. Ferill eftirlits með rafhlöðum og rafgeymum, raf- og rafeindatækjaúrgangi.

4. Niðurstöður eftirlits

Í eftirlitinu var farið í heimsókn til 30 aðila sem flytja inn rafhlöður, rafgeyma og/ eða raf- og rafeindatæki og höfðu ekki fengið eftirlitsheimsókn áður. Eftirlitið fór eingöngu fram á höfuðborgarsvæðinu. Stór hluti þessara innflytjenda flytja inn bæði raf- og rafeindatæki og rafhlöður/ rafgeyma, en í niðurstöðum eru þessir flokkar aðgreindir enda um tvær reglugerðir að ræða.

Eftirlit vegna reglugerðar nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang

Eftirlit var framkvæmt hjá 30 aðilum sem flytja inn raf- og rafeindatæki. Alls voru 156 raf- og rafeindatæki skoðuð.

Eftirlit vegna reglugerðar nr. 1020/2011 um um rafhlöður og rafgeyma

Eftirlit var framkvæmt hjá 18 aðilum sem flytja inn, selja og dreifa rafhlöðum og rafgeymum á höfuðborgarsvæðinu. Alls voru 50 rafhlöður og rafgeymar skoðaðir.

Tafla 1: Eftirlitsþegar ársins 2020.

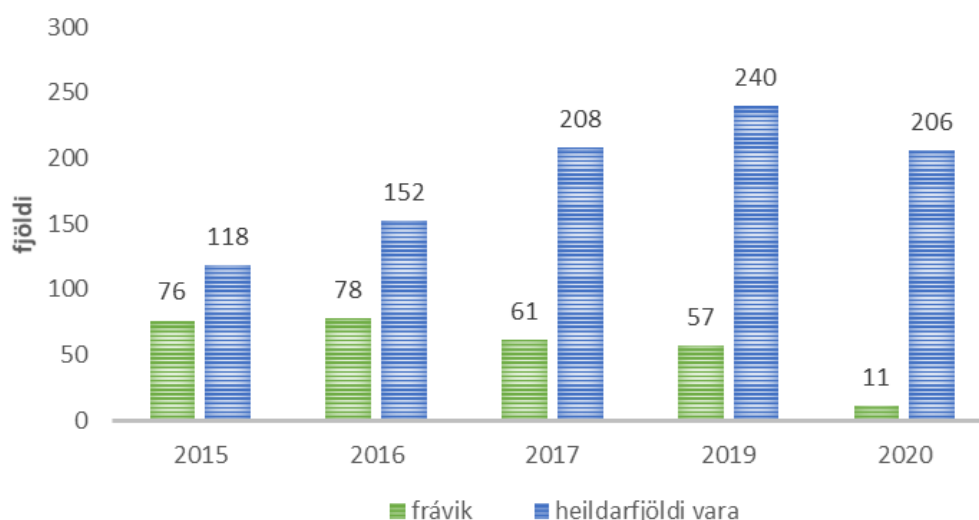
Raf- og rafeindatæki	Rafhlöður og rafgeymar
Artasan	Bílaraf ehf
Bílaraf ehf	Dronefly
Distica	Fálkinn hf
Dronefly	Handverkshúsið ehf
Fálkinn hf	Icepharma
GG Sport, Gúmmibátar og Gallar sf	Kraftvélar ehf.
Handverkshúsið ehf	Lyfjaver ehf
Heimilistæki	Málningarvörur ehf
Hringdu ehf	Nesradíó efh
IceCom ehf	Nettó Mjódd
Icepharma	Rafland
Kraftvélar ehf.	RS Import ehf (Garminbúðin)
Líf og List ehf.	Rubix Ísland ehf
Logaland	Skorri hf
Lyfjaver ehf	Sónar ehf
Málningarvörur ehf	Söstrene Grene
Nesradíó efh	TRI ehf
Nettó Mjódd	Wurth
Optima ehf	
Perroy ehf.	
Progastro	
Progastro	
Rafland	
RS Import ehf (Garminbúðin)	
Rubix Ísland ehf	
Skorri hf	
Sónar ehf	
Söstrene Grene	
TRI ehf	
Wurth	

Í eftirliti undanfarinna ára hefur algengasta fráviknið verið að upplýsingar vantar á vegg/ afgreiðsluborð/ netsíðu fyrirtækis um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/ rafgeymum og raf- og rafeindatækjum. Árið 2020 ákvað Umhverfisstofnun því að útbúa spjöld með þessum upplýsingum og dreifa þeim meðal eftirlitsþega í tengslum við eftirlit. Upplýsingarnar og spjöldin má jafnframt nálgast á heimasíðu Umhverfisstofnunar (sjá viðauka 4).

Að frátöldum athugasemdum um upplýsingaskyldu, greindust frávik hjá fimm eftirlitsþegum af þeim 30 aðilum sem heimsóttir voru árið 2020. Einn aðili þurfti að gera úrbætur hjá sér varðandi móttöku á notuðum rafhlöðum og fjórir aðilar þurfu að gera úrbætur þar sem yfirstrikaða tunnumerkið vantaði á vöru. Engar athugasemdir voru að þessu sinni varðandi upplýsingar um efnainnihald rafhlaða.

Alls voru 216 vörur skoðaðar og voru gerðar athugasemdir í 11 tilvikum. Eitt bréf um áform um áminningu var sent á eftirlitsþega. Í framhaldinu sendi sá aðili stjórnsýslukæru til Úrskuraðarnefndar umhverfis- og auðlindamála en niðurstaða nefndarinnar liggur ekki fyrir þegar þessi skýrsla var gefin út.

Á mynd 3 má sjá þróun á fjölda frávika árána 2015- 2020. Árið 2018 er ekki með í samantektinni, því þá voru aðrar áherslur í eftirliti sem beindust að framleiðendendum raftækja og rafeindatækja, ásamt söfnun sveitarfélaga á rafhlöðum, rafgeymum og raf- og rafeindatækjaúrgangi og er því ekki sambærilegt. Eins og sjá má hefur fjöldi þeirra vara sem skoðaðar eru aukist, en um leið hefur dregið úr frávikum. Árið 2015 voru frávik/athugasemdir í 64% tilvika, árið 2016 var hlutfallið komið niður í 51%, árið 2017 í 29%, árið 2019 í 24% og 5% árið 2020.

Mynd 3. Fjöldi frávika eftir árum af vörum sem skoðaðar voru í eftirliti með rafhlöðum, rafgeymum og raf- og rafeindatækjaúrgangi.

5. Ályktanir

Krafan er um að framleiðendur og innflytjendur upplýsi kaupendur um flokkun, skil, merkingar, meðhöndlun og áhrif hættulegra efna í rafhlöðum/ -geymum og í raf- og rafeindatækjaúrgangi á umhverfið og heilsu manna og dýra. Til að aðstoða framleiðendur og innflytjendur við að uppfylla þessa kröfur hefur Umhverfisstofun látið útbúa upplýsingaspjöld sem aðgengileg eru á heimasíðu stofunarinnar og eftirlitmenn dreifa til eftirlitspega í tengslum við eftirlit.

Á síðastliðnu eftirlitsári greindust frávik hjá fimm af 30 eftirlitsþegum og af 216 skoðuðum vörum, reyndust tíu vera án tunnummerkisins. Einn aðili var ekki með móttöku á notuðum rafhlöðum.

Frávikum í eftirliti hefur farið verulega fækkandi á undanförunum árum og frá árinu 2015 fækkaði frávikum úr 64% tilvika í 5% árið 2020. Flest frávikin vörðuðu merkingar á yfirstrikuðu tunnummerkinu og upplýsingar til kaupenda. Þessi þróun bendir til þess að framleiðendur og innflytjendur hafi á undanförunum fimm árum verulega bætt úr upplýsingaskyldu sinni varðandi flokkun, skil og merkingar á raf- og rafeindtækjum og rafhlöðum/ -geymum. Því má draga það ályktun að verulegur ávinningur hafi verið af virku eftirliti stofunarinnar á síðustu árum.

6. Heimildir

Lög um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003.

Reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma.

Reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang.

Umhverfisstofnun. Miðlun um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/ rafgeymum.
<https://ust.is/atvinnulif/eftirlit/rafhlodur-og-rafgeymar/midlun/>

Umhverfisstofnun. Miðlun um söfnun og skil á úr sér gegnum og raf- og rafeindatækjum.
<https://ust.is/atvinnulif/eftirlit/raf-og-rafeindataeki/midlun/>

Umhverfisstofnun. Tölfræði. Söfnun. <https://ust.is/graent-samfelag/urgangsmal/umhverfisvisar-og-tolfraedi/tolfraedi/>

Viðauki 1

Eftirlit hjá framleiðendum og innflytjendum **RAFHLAÐNA OG RAFGEYMA**

Fyrirtæki:

Dagsetning eftirlits:

Tekur fyrirtækið á móti rafhlöðum/rafgeymum? _____

Upplýsingaskylda til kaupanda: Hvar er heimilt að skila notuðum RR?

- RR mega ekki fara með öðrum úrgangi
- RR er hægt að skila án gjalds
- RR eru í samræmi við lágmarkskröfur (Cd, Hg og Pb)
- Áhrif RR á heilsu manna og umhverfi

<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>
<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>

Viðauki 2

Eftirlit hjá framleiðendum og innflytjendum **RAF- OG RAFEINDATÆKJA**

Fyrirtæki:

Dagsetning eftirlits:

Er fyrirtækið með upplýsingar á vegg/afgreiðsluborði eða öðrum stöðum um förgun á raf- og rafeindatækjum?

Upplýsingaskylda til kaupanda:

- Hvar er heimilt að skila notuðum WEEE?
- WEEE mega ekki fara með öðrum úrgangi
- WEEE er hægt að skila án gjalds

Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:	Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:
Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:	Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:
Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:	Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund: Tunúmeri Vara___ Umbúðir___ Bæklingur___ Upplýsingar í bæklingi Já ___ Nei___ Ekki til ___ Annað:

Viðauki 3

EFTIRLITSSKÝRSLA

EFTIRLIT MEÐ RAFHLÖÐUM, RAFGEYMUM OG RAF- OG RAFEINDATÆKJAÚRGANGI

Dagsetning eftirlits
Fyrirtæki
Heimilisfang
Kennitala
Rafræn skýrsla send á

Starfsemi Innflytjandi og sölu- og dreifingaraðili
Fulltrúi UST
Tegund eftirlits Úrgangseftirlit
Fulltrúi fyrirtækis

UMFANG EFTIRLITS

Þann nóvember sl. fór fram eftirlit á vegum Umhverfisstofnunar hjá versluninni Í eftirlitinu voru skoðaðar nokkrar gerðir af raf- og rafeindatækjum og rafhlöðum og rafgeymum og hvort vörurnar bæru réttar merkingar og upplýsingar til notenda sbr. reglugerð 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang og reglugerð 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma. Einnig var skoðað hvort verslunin taki á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymum.

NIÐURSTAÐA EFTIRLITS

Skráningarkerfi: Er fyrirtækið skráð í skráningarkerfi framleiðenda og innflytjenda?

Móttaka á notuðum rafhlöðum og rafgeymum: Tekur fyrirtækið á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymum frá viðskiptavinum sínum.

Eftirfarandi vörur voru skoðaðar:

- Rafhlöður
- Rafgeymar
- Raf- og rafeindatæki

Tunnumerki: Vörurnar eiga að vera sérstaklega merktar með tunnumerkinu (yfirstrikuð sorptunna) samkvæmt reglugerðum.

Frávik: Frávik eru tilgreind hér.

Frávik frá: 3. mgr. 4. gr. í reglugerð 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang og 11. gr. um rafhlöður og rafgeyma.

Innihald kadmíum og kvikasilfurs: Ef athugasemdir þá tilgreint hér.

Innihald kadmíum og kvikasilfurs: Það á að vera skýrt hvort að rafhlöður og rafgeymar innihaldi kadmíum og kvikasilfur.

Athugasemd: Athugasemdir tilgreindar hér. Ekki kom fram hvort vörurnar innihalda þessi efni eða hversu mikið. Umhverfisstofnun óskar upplýsinga um magn þessara efna í vörunum.

Athugasemd við 5. gr. reglugerðar nr. 1020/2011.

Upplýsingagjöf: Upplýsingagjöf til kaupenda þarf að uppfylla báðar reglugerðir.

Frávik: Frávik eru tilgreind hér. Upplýsingar vantaði um hvar heimilt er að skila notuðum rafhlöðum, rafgeymum og raf- og rafeindatækjaúrgangi, að tækin megi ekki fara með almennum úrgangi, að rafhlöðum og rafgeymum sé hægt að skila til sölu- og dreifingaraðila eftir notkun án greiðslu og að ábyrgst sé að úrgangurinn verði meðhöndlaður í samræmi við gildandi reglur. Einnig vantar upplýsingar um áhrif rafhlaða og rafgeyma á heilsu manna og umhverfi.

Frávik frá 1. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og 4. gr. reglugerðar nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang.

Umhverfisstofnun gerir ekki frekari athugasemdir.

Reykjavík, dagsetning
Undirskrift eftirlitsmanns

Viðauki 4

Dæmi um upplýsingaspjald um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/
rafgeymum og raf- og rafeindatækjum.

Framhaldslíf með endurvinnslu

**Rafhlöður og rafgeymar
eru spilliefni og þeim máttu skila hingað
en raftækjum til endurvinnslufyrirtækja**

Með því að flokka og skila raftækjum, rafhlöðum og rafgeymum til endurvinnslu drögum við úr ofnýtingu auðlinda. Mörg tækjanna geta innihaldið spilliefni sem meðhöndla þarf með viðeigandi hætti auk fágætra málma sem nýst geta aftur.